Br. 4. U Zagrebu, 1. travnja 1890. Tečaj XVI.

Seoski Gospodar.

List za pouku hrvatskim seljakom u gospodarstvu.

Ovaj list izilazi prvi dan svakoga mjeseca, te mu je godišnja ciena 50 novč., koji neka se šalju odpravničtvu »Gospodarskoga lista« u Zagrebu. Svi dopisi za ovaj list imadu se dostavljati glavnomu suradniku Dragutinu Stražimiru, župniku na dolnjoj Zelini, pošta sv. Ivan Zelina.

Gospodarske radnje u mjesecu travnju.

»Kreket žabâ u travnju rani
Dobre žetve znak je pouzdani.“
Nar. rieč.

Kuća i dvorište. Premiešaj žito. Očisti razno sjemenje što ćeš još sijati. Bieli platno. Čisti štaglje. Od krumpira, odredjena na sadbu, ne smiu se sad odkidati klice. Kupi po dvorištu izmetine i smeće, da ti bude oko stana čisto.

Pivnica. Pretoči drugi put mlado vino. Prociedi droždje na vreću za napitak težakom ili za ocat. Pomno pazi na vino, što si ga opredielio za prodaju ili za pričuvu, jer se sada rado uzmuti i prehitava.

Staja. Počmi sve malo po malo hraniti marhu zelenom krmom, nu pridavaj joj i primiešavaj nesto i suhe krmė. Ne puštaj ovce na mokru pašu. Pripuštaju se ovnovi i škope janjci. Dobro hrani za odgoj odabrane odojke.

Voćnjak i vrt. Okopaj i izpljevi voćna rastila (ciepilnjake). Oplemenjuj divljake, navlastito ciepi jabuke i kruške. Odkidaj ili oštrim nožem odreži potiske na cjepovih, tako zvane mlaze ili divlje mladice. Mladim slabim voćkam, koje su se jako razpupale, poodkidaj jedan dio nepotrebnih pupoljakâ. Zaklanjaj breskve i kajsije (mandalice) hasurami ili ponjavami, da od mraza ne pozebu. Tamani gusjenice.

Na vrtu sij rotkvicu (povrtnicu), ciklu, pori luk, grašak, rani pasulj. Presadjuj salatu, korabu i rano zelje, te sij ranu repu. U priredjene gredice sadi špargu.

Polje i sjenokoša. Poljodjelac ima sada na sve strane pune ruke posla. Hoćeš li obilna priroda, priredi za usjev što bolje možeš oranice. Pak nisi li prošlog mjeseca za liepih dana posijao, 'a ti sada što prije

moguće sij ječam, jaru pšenicu, kukuruz, leću, ljetnu repicu, djetelinu, razno travno sjeme, lan, mak, pasulj, bob, krumpir. Sij ili sadi burak, broč i sać. Djetelišta podrljaj ili povaljaj, pa je pospi sadrom. Podraži zimsku strn, navlastito pšenicu.

Skrbi za dovoljnu zelenu krmu, pak sij prema koncu mjeseca i grahoricu, pomješanu zoblju, ili proju sa heldom, grašak sa kukuruzom.

Na sjenokošu možeš još napuštati vodu, ali, da ti na njoj ne ostane duže od dva tri dana. Zaostane li gdje voda, treba ju marljivo odpustiti. Niesi li prošli mjesec, to moraš sada poravnati krtovinu i mravljinjake, čvrsto podražiti sjenokože te je pepelom posipati, zasijati travnim sjemenjem, te je u obće dobro očistiti.

Sada se mogu i umjetna gnojiva upotriebiti na polju i na livadi, tko ima dosta novaca, da si ih nabavi.

Vinograd. Glavna radnja kolitba, vezanje i prašitba ili prvo kopanje imalo se dovršiti prošlog mjeseca. Presadjuj ključice u loznjak, a korenjake u nov vinograd.

Pčelinjak. Čisti i hrani pčelce ako uztreba. Slabim pčelcem prireži ponešto sati, navlastito ako su pljesnive. Leto na košnici posve otvori.

Šuma. Dovršuju se usjevi šumski. Guli se liko od lipa, od vezovine i od briestova.

Lov. Progoni škodljivu zvierad. Hvataj i ubijaj vučice i lisice. Zatiraj jastriebe kokošare i svrake. Svih pako pjevačica ptica gniezda čuvaj i štiti im mlade od neprijatelja, jer su ptičice najveći prijatelji gospodaru, budući da se raznom poškodnom gamadi hrane, kao što su crvi, gusjenice, ličinke i t. d. („Uskrsna kiša, velika suša." P. gatnja.)

Kada se ima korun (krumpir) saditi?

U zaklonjenu toplu mjestu, u rahlo tlo, može se rani korun saditi kod nas već od polovine mjeseca ožujka pa nastaviti do desetoga travnja. Na otvorenom polju, mrzlom tlu, tlu ilovatom bolje je, da se sadi nešto kasnije, od polovine mjeseca travnja do Gjurgjeva dana. Kasni korun neka se sadi poslje Gjurgjeva do 5—10 svibnja mjeseca, navlastito ako je tlo ilovato i mrzlo. Jer je dokazano, da od studeni korun puno pati, te slabije rodi, ma kako mu se dobro priredilo tlo. U pjeskovito tlo može se nešto ranije saditi, odmah poslje Gjurgjeva, jer se takovo tlo brže ugrije od sunčane topline.

Za sadbu treba odabrati srednje gomoljke, da ih ne treba rezati. Gomoljci neka budu zdravi, te takovi, koji nisu jako proklicali.

Obično se pod korun jako gnoji i to pod sadbu. To malo vriedi. Korun jako poraste u cimu, te ako i poraste obilje gomolja, ono nije tečno, većim dielom je vodeno, podvrženo gnjiloći. Bolje je, da se budi u

jeseni pod korun gnoji, ili da se sadi u tlo od dobre gnojne snage; jer onda biva korun zdraviji, i puno hraniviji.

Korunu treba dosta duboko porahliti tlo, da, kada se budi jamiča t. j. kada se kućice prave, budi da se plugom brazde prave, te se korun sadi, ne dodje na tvrdo tlo; nego da bude pod njim dosta porahlana zemlja. Onda ga treba pometati dosta na razdaleko, po prilici 30 cm. da ne bude pregust. Zatrpati se ne smije duboko, dosta je da se pokrije zemljom na 8—10 cm. duboko.

Čim počme korun nicati, to jest pomaljati se na površinu, treba ga lakom branom podrljati, navlastito ako se površina tla okorušila (oškrljutila) ili usljed pljuskavicâ sbila. Potle kada poodraste na 9—12 cm. visoko, treba ga ručnom motikom ponešto ogrnuti. Kažem ponešto, a ne visoko. Jer se u visoko ogrnuta koruna odviše izsuši zemlja, te gomoljkam za razvoj ponestaje vlage, navlastito za suha ljeta.

Medju korun, da se dobije veća korist, običaje se saditi nešto graška, ili boba, ranog pasulja ili buča. Gdje se to običaje činiti od nužde, biti će koristi, ako se iste plodine na riedko posade, da se korun ne zaprieči u razvitku s preguste sjene. Jer svakoj plodini treba dosta zraka i prostora, da se kako valja razvije, i dovoljan zdrav plod donese.

Nešto o pčelarstvu.

Premalo se bavimo pčelarstvom! Premalo žali bože, a to je velika grjehota, velika šteta po sve koliko naše narodno gospodarstvo. Kod nas bi se mogao manje više skoro svaki seljak baviti pčelarstvom. Zadruge su razdrobljene, na jednom bivšem zadružnom posjedu ima danas 3—4 do 10 gospodara, sa svojimi kućicami i gospodarskim sgradami, Novac se težko služi, mučno namiće, od nikud često ni novčića za sol! Ne ima se često gdje ni u proljeću ni ljeti zaslužiti novac kakovom radnjom. Ne bi li tu u takvih neprilikah dobro došla u jeseni po koja košnica meda, da se utrži, te ma samo 3 ili 4 forinta dobije. A to bi išlo sve bez muke, uz nešto pazke, a time bi se mogla baviti i koja baka. O koristi pčelarstva već je po više puta rečena koja u ovom listu, a navlastito i o koristi, da pčelarstvo promiće i povečaje i plodovitost voćaka i raznog plodonosnog bilja. Te po tome čovjeku poljodjelcu dvostruku korist donosi. Što hasni prekrštenima rukama hodati okolo, tužiti se na zla vremena, na težke daće, a ne misliti kako da si pomogneš, što da uradiš, i kako da se djela latiš. Za sada evo nekoliko savjeta za ovo protuljeće.

Pčele ljube bielu boju, te rado sjedaju na bielu rubinu povješanu blizu pčelinjaka. Pošto u prvo proljeće za toplih dana izlaze, da se pročiste, dosta ju oprljaju. Svjetuje se s toga, da se može oko pčelinjaka i po koji arak biela papira povješati, pa će i nanj sjedati pčela. — Jednoč

*

sam se mnogo bavio pčelarstvom, te sam opazio, da je to vrlo dobro činiti i u vrieme rojenja, jer onda rojevi se drže blizu biele rubine, te ne bježe daleko.

Pčele trebaju u proljeću radi legla puno sveže vode tekućice, s toga da daleko ne moraju je tražiti, neka im se dosta svježe vode u blizini pčelinjaka pruži. Najbolje će se uraditi, da se namjesti drveni kakav žlebić, uz žlebić stavi kakova posuda posve napunjena čistom svježom vodom, pa zdola udesi luknjica, da voda curi u žlebić i protiče. Tako će se načiniti umjetni potočić, pa će se ga pčele držati, da daleko ne odlietuju. Samo treba, da posuda po ničem ne zaudara. Pčele bježe od smrada.

Košnice treba valjano čistiti. Opazi li se, da je saće opljesnivilo, takovo treba izrezati. Isto tako ako u saću otvrdne pelud (cvietni prašak), treba izrezati sati, jer se inače može u košnici zametnuti trulež ili gnjileba legla.

U obće treba oko košnicâ i pčelinjaka svaki smet, paučinu, i sve što bi moglo pčele smetati, očistiti.

Ovim ujedno na dušu polažemo svim ladanjskim učenijim gospodarom, da nagovaraju i potiču seljake, da se prihvate pčelarstva, ter im i na ruku u svemu idu i djelom i poukom.

Da li se smie orahovo drvo obrezati (okresati)?

Najbolje je, da se orahovo drvo ne obrezuje (ne kreše). Nu biva kad što, da je potrebno, da orah načini liepu krošnju, da se po koja grana odreže. To se može činiti, ali nikada za zime, jer orahovo drvo jako je osjetljivo od zime. Kad studen prestane, te se nije mrazova bojati, može se obrezati, nu prije mezge u proljeću, ili pako u mjesecu rujnu ili rano u listopadu, da rano jošte ponešto prije studeni zarasti ili otvrdnuti može. Obrez za zime škodi stablu, a za mezganja procuri mezga iliti sok iz stabla kao u trsa.

Da luk ne proklica u proljeću.

Kada luk proklica u proljeću postaje ne uporabiv, izgubi sav tek i svoj sok, što u kućanstvu puno neprilike zadaje; jer nam je luk za svagdanju porabu jako potreban kao vrli i zdravi začin k svakovrstnoj hrani. Da indi luk uzčuvaš do kasno u ljeto, do novoga, a ti metni glavice luka u kakvu mrežicu, te ju objesi u dim, da se udi poput mesa. Dim ne će ni malo škoditi luku, niti mu teka ni soka oduzeti, nego samo zapriečiti, da ne proklica.

Kako se može zatrieti mahovina na livadah, te iste oploditi

Mahovinu treba zatirati na livadama; jer gdje zauzme mjesto mahovina, ondje ne raste trava. Mahovina gustim debelim plastom poput gunja toli čvrsto pokrije tlo, da do njega ni zrak ni sunčana toplina doprieti ne može, a kamo li probijati pitoma trava. To treba pamtiti. Pamtiti treba, da od livada mahovinom obraslih, ne ima skoro nikakve koristi, te je prava grjehota, kada se lošom i kiselom travom blago muči, da tek hiri da ne ugine, i da se porez plaća. S toga se valjan gospodar upravo čuditi mora, da imade kod nas toliko takih livada, što se jedino nehaju pripisati ima, pošto se mahovina lako dade zatrieti i oploditi livada, kako je dosta puta kazano u ovom listu. Što je dakle kazano?

Kazano je da treba takove livade oštrom branom (drljačom) tako zvanom livadnom branom, kakove će već imati po svoj prilici svaka gospodarska podružnica, čvrsto do gola tla duž i poprieko podražiti, izparati, da se sva mašina izdere, te da livada izgledje kao da je uzorana. Na taj način omogučiti će se ujedno, da zrak i toplina uzmognu dopirati u tlo, ugrijati ga, i sposobna ga učiniti, da na njemu pitome trave porastu. Taj posao može se činiti u rano proljeće, nu još bolje da to uradiš za smrzlavice, čim počme kopniti, a zdola da je jošte pomržnjeno, jer ti blago onda neće propadati, te ni stopine ostajati.

U novije vrieme tamane mahovinu na livadah u Englezkoj i Francezkoj z e l e n o m g a l i c o m. Zelena galica se na prah stuće, te siplje (trusi) po mahovini, koja od nje gine, čim počme dažditi, to onda pitoma trava probija. To se čini mjeseca ožujka. Na hektar treba 100 kila zelene galice, na ral 50 do 60 kila.

Nu treba pamtiti, da gdje mahovina preuzima mah, da je to znak, da je tlo livade ili podvodno (močvarno), ili da je neplodno. Jedno ili drugo je sigurno istina. Ako je tlo podvodno, onda treba tlo livade podcieviti, ili povući jarke, te ih sgodno svesti, da bude dosta ociedno. Ne učini li se to, uzalud nastojanje, jer za dvie tri godine, opet će svu livadu obrasti mahovina, pa ćemo biti tamo, gdje i prije.

Ako je tlo neplodno, onda treba iza kako si valjano izdrljao livadu, da ju valjano i pognojiš. Ima različita gnojiva za livade: struhli stajski gnoj, miešanac gnoj, pepel, količine soli, razne izmetine, gnojnica, svakakva zemlja sa jaruga, cesta, jaraka i t. d. Ma koje vrsti gnoj upotrebio, vazda ga na tanko i jednako razgrni po livadi. Bit će istom prilikom sgodno ponešto livadu nasijavati sjemenjem shodnih livadnih trava i djetelinami. Napokon da sve to dobro izpane, te se i livada dobro porav:na i sjeme udraži, uzmi branu, prepleti ju trnjem, prikopči je za tako zvani livadni strug, pa hajd po livadi gore dolje. Livadni strug će izjednačivati neravnine, a prepletena brana drobiti i na tanko razgrinjavati gnoj. Osim

toga livade, na kojima raste kisela trava, pospi živim u prah razpalim vapnom, uginuti će i mjesto njih porasti pitome trave.

Ovo je način, kako da se utamani mašina ili mahovina na livadama, i kako da se oplode.

Oprostite, ali moram na žalost reći, da gospodari u obće kod nas, bili ti gospodari vlastelini, učeni ili neuki, bili tako zvana gospoda ili seljaci — vrlo riedkom iznimkom — svi su si u tom poslu jednaki: rado bi strigli jarca, a drugi da ga hrani. To jest, ne haju, ne ogledju se na svoje livade čitavu godinu! ali čim se pomalja i počima mjesec lipanj, hajda na gotovu pećenku, hajda kosci da kosimo. A onda nastaju za košnje hvale ili tužakanja. A tko je prve zaslužio? nitko — ni jedan vas možbit, do samoga Boga, koji dade roda. A s neroda se ne pravedno tužiš, jer nisi roda zaslužio, držeći ruke u džepu, ništa ne radeći.

Deder te dakle ljudi, ne mrzite krave, a da je i valjano ne hranite, jer vam vremenom mora posvema presušiti. Svakome svoje.

Opomena. Na čelu lista stoji razgovetno natiskano, da se imade predplata na „Seoski Gospodar“ slati u Zagreb odpravničtvu istoga lista. Isto tako, kada se potražuju zaostali brojevi, imade se onamo pisati. Unatoč tomu, šalju se potražbe i predplate suradniku na dolnju Zelinu, što zadaje istomu suvišna posla a i troška; jer on opet mora sve to poštom dostavljati u Zagreb odpravničtvu. Molimo, da to svatko uvaži.

Suradničtvo.

Članovi

koji su uplatili prinos i to u gospodarskoj podružnici.

Jaska. Za god. 1890.: Batušić Janko, Fulla Jakov, Lemić Miko, Šegudović Mijo.

Križevac. Za god. 1890.: Pužievski Marko, Knežić Mato. — Za god. 1889.: Lacković Luka, Bocak Ivan, Kovačević Gjuro. — Za god. 1885.—1889.: Lacković Jovo, Ožegović Stevo. — Za god. 1884.—1888.: Sokač Imbro, Denžić Ivo, Radiček Andro. — Za god. 1886. 1888.: Matoić Lovro. — Za god. 1885.—1888.: Mrazović Andro, Kapaš Ivo. — Za god. 1887.—1888.: Peklić Blaž.

Kutina. Za god. 1889.: Brećek Mato, Kasulan Jozo, Viljevec Nikola, Smudj Ivan, Palaić Stjepan, Sripac Josip, Jalžetić Ivo, Štefančić Mato, Repač Imbro, Habian Mato, Valentac Štef, Buić Adam, Petrak Ivo, Kelović Janko, Martinac Luka, Utović Tomo, Pichler Franjo, Baltorić Mato, Šimunac Gjuro, Šleing Franjo, Baltorić Štefo, Antolović Luka, Bradek Tomo, Štajer Stjepan, Šaudrović Mirko.

Novimarof. Za god. 1888.: Filipović Vinko, Hajduk Jakob, Korpar Ivan, Pulgrabek Stipčić Gjuro. — Za god. 1889.: Crnčić pl. Gjuto, Dužajić Mato, Jambrec Pavel, Jambrec Andro, Gjurinić Gjuro, Hadrović Mirko, Posavec Dragutin, Jambrec Mirko, Kišak Pavel, Kaproncaj Dragutin, Šestak Fabijan, Šare Stjepan Luka, Kovač Mio. — Za god. 1890.: Vrtar Štef.

Novskoj. Za god. 1890.: Bortaniček Hinko, Beljan Jozo, Blažević Stjepan, Brkić Ivo, Certić Gjuro, Crnković Gjuro, Curić Ivo, Heidelberger Franjo, Hoster Petar, Hraški Josip, Janković Brozo, Junašević Josip, Kopčinović Mato, Koran Ivan, Kovačić Lavoslav, Kurjaković Martin, Lilovac Bolto, Ljubojevec Ivo, Magdić Franjo, Miksa Ivan, Movrić Mijo, Movrić Jakov, Nadjaković Ivan, Oriović Šimo, Petrović Mato, Plešić Andrija, Prebižac Lujo, Praštenik Mijo, Rubčić Marko, Rubčić Nikola ml., Stipetić Stjepan, Šegota Marko, Šimunić Bolto, Šipuš Josip, Steinbach Ivan, Sujarić Ivan, Švab Lovro, Tomić Ilija, Tomić Ignjat, Toupal Adam, Torković Luka, Vrbanac Blaž, Zorić Stipo, Mužić Stipo, Rožić Ivo, Vojković Jozo, Paloš Tomo, Špendić Joso, Hajnić Ivo. — Za god. 1889.: Čipor Blaž, Lončarević Pajo, Varadin Martin.

Slunj. Za god. 1890.: Cindrić Tomo, Deanović Nikola, Kosić Mileta, Matijević Jovo, Mirić Gjuro, Popović Nikola, Zec Mihajlo, Kovačević Franjo st., Plivelić Ivica, Kotur Jovo, Vrdoljak Dragan, Sabljak Joso, Dražić Stevo, Vuković Ivan.

Stara Gradiška. Za god. 1889.: Vrbanić Martin, Vukičević Jovo, Marindolac Vaso, Gjurašinović Gavro, Pjevač Slavko, Peić Ana, Mimić Stevan, Viter braća, Jelić Jerko, Orešić Antun, Žugaj Mijo, Prodanić Matija, Majstorović Mitar, Radmirović Gjuro, Lazić Jovo, Miletić Petar, Trtanj Petar, Minšić Vaso, Ornek Stipo, Marković Blaž, Eror Mitar.

Vojnić. Za god. 1890.: Trbljanić Gjuro, Marković Sava, Rosandić Matia, Brozović Marko, Ždralić Gjuro, Žarac Vladimir, Komadina Joso, Mrkić, Milić, Rogić Marko, Martinović Mile, Mordžan Pavo, Mrkip Trifun, Matievié Stevan, Perić Ilia.

Zagreb. Za god. 1890.: Šemper Mato. — Za god. 1889.: Cvek Stjepan.

Zlatar. Za god. 1889.: Bološević Janko, Lisak Andro, Drolc Ernest, Mutak Ivo, Sviben Vincek. — Za god. 1890.: Sviben Petar, Meštrović Mato, Jurko Vjekoslav, Petanjek Franjo, Gostl Leopold, Petaj Andro, Kroflein Gavro, Imenšek Lovro, Zgazivoda Mirko, Marković Blaž, Švenda Franjo, Vukman Franjo, Zajec Juraj, Jambreković Adam, Androić Juraj, Jurinić pl. Josip, Kroflin Ivan, Habulin Janko, Tarandek Josip, Tarandek Tomo, Špitzer Eduard.

Izkaz uplate prinosa članova za I. razred nalazi se u „Gosp. listu“.

Poziv.

Gospodarska podružnica u Brodu na Kupi, držati će 8. travnja 1890. u 9 satih prije podne proljetnu skupštinu u prostorijah obć. poglavarstva u Brodu, kojoj p. n. gg. članove ovime uljudno poziva. Posebni pozivi neće se razašiljati.

Dnevni red:

1. Čitanje zapisnika posliednje sjednice.
2. Izvješće tajnika o radu odbora za god. 1889.
3. Primanje novih članova.
4. Pobiranje zaostale i tekuće članarine.
5. Razdielit će se 200 klgr. djeteline štajerske i lucerne i do 600 komada voćaka.
6. Razpravljat će se možebitni predlozi.

Upozoruju se p. n. gg. članovi, da će samo oni dobiti voćaka i djeteline, koji će članarinu izplatiti.

Podjedno dodaje se, da će se sjeme djeteline samo na dan skupštine dieliti; s toga neka svaki ili osobno dodje ili koga po istopošalje, da ne bude možda kakovih neumjestnih prigovora.

Neuplaćeni zaostatci, utjerat će se sudbeno.

Konačno umoljavaju se ponovno ona p. n. gg. članovi, koji su pred 3 godine bud kakovo sjemenje (pšenice jarice, kukuruz, krumpir) uvjetno primili, da isto nefaljeno na dan skupštine povratiti izvole.

Za gospodarsku podružnicu
u Brodu na Kupi, 6. ožujka 1890.

D. Cividini, podpredsjednik. Fr. Maruzzi, tajnik.

Izdaje hrv.-slav. gospod. družtvo. Uredjuje u ime upravlj. odbora gospodarskoga družtva Fran Kuralt. Tiska Dragutin Albrecht.